JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA

UPIMAJI WA KITAIFA WA KIDATO CHA PILI

021 KISWAHILI

Muda: 2:30 MAJIBU Mwaka: 2023

Maelekezo

1. Karatasi hii in sehemu A, B, C, D na E zenye jumla ya maswali **kumi (10)** .

2. Jibu maswali **yote** .

3. Majibu **yote** yaandikwe kwenye nafasi ulizopewa.

4. Majibu yote yaandikwe kwa kaalamu yenye wino wa bluu au mweusi.

5. Vifaa **vyote** vya mawasiliano visivyoruhusiwa **havitakiwi** katika chumba cha mtihani.

6. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa sehemu ya juu upande wa kulia.

maktaba.tetea.org

Find this and other free resources at http://maktaba.tetea.org

Prepared by Maria Marco for TETEA

Sehemu A: (Alama 15)

1. Katika vipengele (i) hadi (x), chagua herufi ya jibu sahihi kisha andika herufi ya jibu hilo katika kisanduku ulichopewa.

(i) Ni methali ipi inayofanana na methali inayosema, "Mtaka cha uvunguni sharti ainame"?
A. Ujanja mwingi mbele giza.
B. Mjumbe hauawi.
C. Akili nyingi huondoa maarifa.
D. Atangae sana na jua hujua.

answer: D
reason: Methali "Mtaka cha uvunguni sharti ainame" inahimiza juhudi na kazi ili kufanikisha jambo, sawa na "Atangae sana na jua hujua," ambayo pia inasisitiza umuhimu wa bidii. Methali zingine hazihusiani na kazi au juhudi.

(ii) Bainisha ubora wa kuhifadhi kazi za fasihi kwa kutumia njia ya picha na vinasa sauti.
A. Fanani na hadhira huonana ana kwa ana.
B. Wasanii huonekana dhahiri.
C. Huwa na gharama ya kumiliki.
D. Huweza kupotea na kutopatikana tena.

answer: B
reason: Njia ya picha na vinasa sauti huwezesha kuona wasanii dhahiri. A inahusu mwingiliano wa ana kwa ana, C na D zinahusiana na changamoto, si ubora wa teknolojia hiyo.

(iii) Mwalimu aliwaagiza wanafunzi wawili wajibizane kishairi mbele ya wenzao darasani. Ni kipera kipi kinawakilisha walichofanya wanafunzi hao?
A. Ngonjera
B. Kichekesho
C. Majigambo
D. Igizo

answer: A
reason: Ngonjera ni mashairi ya majibizano, hivyo inafafanua kilichofanyika. Kichekesho, majigambo, na igizo hazihusishi mashairi ya majibizano.

(iv) Sentensi ipi kati ya zifuatazo imeundwa kwa kitenzi kishirikishi?
A. Tanzania ilikuwa inapendeza toka zamani.
B. Watoto wanalima shamba dogo sana.
C. Watu wa mjini si wengi kama wa vijijini.
D. Mto mdogo umejaa majani mengi.

Find this and other free resources at http://maktaba.tetea.org
Prepared by Maria Marco for TETEA

answer: A
reason: Sentensi A ina kitenzi kishirikishi "ilikuwa inapendeza," kinachoelezea hali. B, C, na D zinatumia vitenzi vya matendo au hali nyingine.

(v) Sauti ya lugha inayotamkwa bila kuwapo na kizuizi chochote kwenye mkondo wa hewa huitwaje?
A. Silabu
B. Irabu
C. Konsonanti
D. Mkazo

answer: B
reason: Irabu ni sauti inayotamkwa bila kizuizi kwenye mkondo wa hewa. Silabu ni kipashio cha matamshi, konsonanti ni sauti yenye kizuizi, na mkazo si aina ya sauti.

(vi) Mojawapo ya alama za uandishi ni nukta. Kazi ya alama hiyo ni ipi katika sentensi?
A. Kukariri au kurudia maneno yaliyosemwa.
B. Kuonesha sentensi imefikia mwisho na imekamilika.
C. Kubainisha sehemu mbili za sentensi zilizo kinyume.
D. Kuashiria maneno yaliyo kwenye orodha.

answer: B
reason: Nukta hutumika kuashiria mwisho wa sentensi kamili. A, C, na D hurejelea alama nyingine kama vidokezo au mkato.

(vii) Mwalimu aliwataka wanafunzi kuchambua neno "anacheza" viambishi vyake. Uchambuzi upi unaonesha mpangalio sahihi wa viambishi?
A. Kiambishi awali ni a-, -na- na kiambishi tamati ni -a.
B. Kiambishi awali ni -a na kiambishi tamati ni -na.
C. Kiambishi awali ni -na- na tamati ni a.
D. Kiambishi awali ni -na- na-chez-na tamati ni a.

answer: A
reason: "Anacheza" ina kiambishi awali "a-", kiambishi cha wakati "-na-", na kiambishi tamati "-a". Uchambuzi mwingine una makosa ya mfuatano au sehemu.

(viii) Kisawe cha neno "jokofu" ni kipi kati ya hivi?
A. Jiko
B. Tanuru
C. Friji
D. Stovu

answer: C

reason: "Friji" ni kisawe cha "jokofu," zote zikimaanisha kifaa cha kupooza. Jiko, tanuru, na stovu ni vifaa tofauti vya kupika au kuchemsha.

(ix) Aina ipi ya kamusi hutumia lugha mbili?

A. Wahidiya

B. Thaniya

C. Mahuluti

D. Rubaia

answer: B

reason: Kamusi thaniya hutumia lugha mbili, kama Kiswahili-Kiingereza. Wahidiya ni lugha moja, mahuluti ni lugha mchanganyiko zaidi, na rubaia hutumia lugha nne.

(x) Maelezo yapi yanafafanua kwa usahihi dhana ya mofimu?

A. Kipashio kinachojitosheleza kileksika au kisarufi.

B. Kipashio kinachojitosheleza kimuundo au kileksika.

C. Kipashio kinachojitosheleza kimuundo au kisarufi.

D. Kipashio kinachounda msamiati au maneno.

answer: A

reason: Mofimu ni kipashio cha kimsingi kinachojitosheleza kileksika (kama neno) au kisarufi (kama kiambishi). Chaguo zingine zina upungufu wa maana.

2. Oanisha maana za tanzu za fasihi simulizi zilizopo katika Orodha A na tanzu husika kutoka Orodha B, kisha andika herufi ya jibu sahihi katika kisanduku ulichopewa.

Orodha A	**MAJIBU**
(i) Tungo yenye mpangilio mzuri wa silabi na lugha ya mkato.	D
(ii) Tungo zenye muundo wa mashairi ya kimapokeo.	C
(iii) Maigizo yanayohusu mambo mbalimbali ya kishujaa.	F
(iv) Tungo zenye mpangilio wa silabi zinazolingana kwa kila mstari.	B
(v) Mpangilio wa maneno unaoambatana na utendaji wa wahusika.	A

Orodha B

A. Majigambo

B. Ngonjera

C. Tenzi

D. Ushairi

E. Nyimbo

F. Maigizo

G. Utani

3. Sima Kifungu cha Habari kifuatacho kisha jibu maswali yanayofuata.

Ulimwengu ni sawa na kitabu kikubwa ambacho juu ya ukubwa wote kurasa zake ni mbili, nazo ni furaha na huzuni. Mwanadamu katika safari yake ya maisha hapa duniani, hana budi kusoma kurasa zote mbili. Kwa mujibu wa maumbile, kila mwanadamu angependa sana kudumu na ukurasa wa furaha, lakini matarajio haya hayapati kuwatokea waombaji. Badala yake huletewa kurasa hizo mbili kwa zamu. Ni dhahiri kwamba sisi sote tunajua kwamba kurasa hizi hazikwepeki na hatuna budi tuzisome.

Kama tulivyokuwa na majaliwa ya namna mbalimbali, imedhihirika kwamba kuna wengine wamejaliwa kusoma ukurasa wa furaha kwa muda mrefu kuliko kusoma wa huzuni. Pia kuna wale ambao kujaliwa kwao kumewafungulia ukurasa ule wa pili wa kusoma kwa muda mrefu zaidi kuliko wa kwanza. Tena, hapana shaka kwamba wapo waliojaliwa kupata huku na huku, sawasawa. Hivyo kila mmoja hana budi kuonja kurasa zote mbili.

Endapo kungetokea nafasi ya kuchagua ukurasa uupendao kusoma, bila shaka kila mmoja wetu angechagua ukurasa wa furaha. Lakini uchaguzi huu usingekuwa na tija, kwa sababu watu wa kundi hili wangejua kwamba duniani kuna furaha tu na hakuna ambaye angeweza kuwarudi wanapofanya kufuru. Aidha, wasingewafikiria wenzao wenye huzuni na kuwafariji. Vilevile kama mmojawapo angekosea akachagua huzuni tu, pia angejihisi kuwa ni mnyonge sana katika jamii kwa sababu yeye angeishi maisha yaliyogubikwa na huzuni tu, wala furaha isingepata nafasi katika maisha yake.

Hali kama hii ingeleta watu kubaguana na kutosaidiana asilani, kusingekuwa na watu rahimu. Kwani, mwenye furaha angehisi nini mpaka amsaidie mwenye huzuni? Furaha na huzuni vinashabihiana katika maisha ya binadamu, utajiona una huzuni kwa sababu huna furaha, hivyo hivyo kwa mwenye furaha. Kauli mbiu ni kwamba "furaha na huzuni ni schemu ya maisha" kubali matokeo ya hali ya maisha inayojitokeza.

Maswali

(a) Andika kichwa cha habari kinachofaa kwa habari uliyosoma kisichozidi maneno matano.

Kitabu cha Furaha na Huzuni

(b) Kwa nini mwandishi anasisitiza umuhimu wa kila mmoja kusoma kurasa zote mbili za kitabu?

Kila mtu lazima asome kurasa zote mbili kwa sababu ndizo zinazounda maisha, na hakuna mtu anayeweza kukwepa furaha au huzuni.

(c) Eleza maana ya maneno kama yalivyotumika katika kifungu cha habari ulichosoma:

(i) Hana budi - **Hana njia nyingine, ni lazima**.

(ii) Imedhihirika - **Imeonekana wazi au imebainika.**

(iii) Yaliyogubikwa - **Yaliyofunikwa au kujaa na kitu fulani**.

(iv) Asilani - **Kamwe au kabisa**.

(v) Kuwarudi - **Kuwakosoa au kuwaonya kwa makosa yao.**

Find this and other free resources at http://maktaba.tetea.org

Prepared by Maria Marco for TETEA

(d) Andika funzo unalopata katika habari hii.
Maisha yanahitaji kukubaliana na hali zote, furaha na huzuni, kwani ni sehemu ya safari ya binadamu.

4. Tunga sentensi kwa kutumia maneno yaliyokolezwa ili kuwakilisha aina husika za maneno:
(a) **Mimi** litumike kama kiwakilishi.
Mimi nilienda shuleni mapema leo.

(b) **Letu** litumike kama kivumishi.
Hili ni jukumu letu sote.

(c) **Tutaendelea** litumike kama kitenzi kisaidizi.
Tutaendelea kushirikiana kwa bidii.

(d) **Na** litumike kama kiunganishi.
Juma na Asha walifika nyumbani.

(e) **Upendo** litumike kama nomino dhahania.
Upendo huleta amani katika jamii.

5. Fafanua hatua tano za kuzingatia ili kupata maana ya neno katika kamusi.
(a) Tambua neno unalotafuta na jinsi linavyotamkwa.
(b) Bainisha herufi ya kwanza ya neno hilo.
(c) Fungua kamusi na utafute sehemu yenye herufi ya kwanza ya neno.
(d) Pitia orodha ya maneno hadi upate neno unalotafuta.
(e) Soma maana zilizotolewa na chagua inayofaa kulingana na muktadha.

6. Kwa kutoa hoja tano, eleza umuhimu wa kutumia lugha fasaha katika jamii.
(a) Huwezesha mawasiliano mazuri na kuelewana kati ya watu.
(b) Husaidia kuepusha migogoro inayotokana na kutoelewana.
(c) Hutangaza na kudumisha utamaduni wa jamii husika.
(d) Hukuza ujuzi wa kujieleza na ushawishi.
(e) Huimarisha heshima na ushirikiano katika jamii.

7. Eleza mambo makuu matano yanayotakiwa kuzingatiwa na mzungumzaji katika kuteua maneno na miundo ya tungo.

(a) Kuzingatia muktadha wa mazungumzo.
(b) Kuchagua maneno yenye heshima na staha.
(c) Kuwa na ufahamu wa hadhira inayozungumziwa.
(d) Kuepuka maneno yenye maana nyingi au utata.
(e) Kutumia muundo wa tungo unaoendana na lengo la mawasiliano.

8. Eleza faida mbili na hasara tatu za kuhifadhi kazi za fasihi simulizi katika maandishi.
(a) Faida:
(i) Kazi huhifadhiwa kwa muda mrefu na kizazi kijacho huweza kuzirithi.
(ii) Husaidia kuhifadhi tamaduni na historia ya jamii kwa usahihi.

(b) Hasara:
(i) Inaweza kupoteza uhalisia wa asili ya simulizi.
(ii) Gharama za uchapishaji na usambazaji zinaweza kuwa kubwa.
(iii) Si kila mtu anaweza kufikia maandishi kwa urahisi, hasa wasio na elimu.

9. Kwa kutoa hoja tano, eleza umuhimu wa wahusika katika kazi ya fasihi.
(a) Wahusika huendeleza maudhui ya kazi ya fasihi.
(b) Huwakilisha tabia, matukio, na hali za maisha ya binadamu.
(c) Husaidia kujenga migogoro na suluhisho ndani ya kazi ya fasihi.
(d) Huleta mvuto na kuvutia wasomaji au wasikilizaji.
(e) Hutoa mafunzo na ujumbe kwa njia ya matendo yao.

Sehemu C: (Alama 15)

10. Umepata matatizo ya kiafya hivyo unahitaji kwenda kutibiwa hospitali ya Mkoa wa Dodoma. Andika barua kwa Mkuu wa Shule kuomba ruhusa ya siku mbili.

BARUA

Shule ya Sekondari Tegemeo,
S.L.P 130,
Dodoma.
20 Desemba 2024.

Kwa Mkuu wa Shule,

Yah: Ombi la Ruhusa ya Siku Mbili

Mimi ni mwanafunzi wa kidato cha nne katika shule hii. Kwa heshima na taadhima, naomba ruhusa ya siku mbili kuanzia tarehe 21 hadi 22 Desemba 2024 ili kwenda kutibiwa matatizo ya kiafya katika Hospitali ya Mkoa wa Dodoma.

Ninaamini kuwa nitarejea shuleni mara tu baada ya kupata matibabu na nitakamilisha masomo na majukumu yangu mara nitakaporudi.

Natumaini ombi langu litazingatiwa.

Wako mtiifu,
Juhudi Sabuni